

EXAMINATIONS AND ASSESSMENT CHIEF DIRECTORATE

Home of Examinations and Assessment, Zone 6, Zwelitsha, 5600

REPUBLIC OF SOUTH AFRICA, Website: www.ecdoe.gov.za

2022 NSC CHIEF MARKER'S REPORT

SUBJECT	SESOTHO HL	
PAPER	3	
DURATION OF PAPER:	3 Hours	
PROVINCE	EASTERN CAPE	
DATES OF MARKING	NOVEMBER/ DECEMBER 2022	

SECTION 1: (General overview of Learner Performance in the question paper as a whole)

Ka kakaretso dinehelano tsa bahlahlobuwa e bile tse kgotsofatsang.

KAROLO YA A- Meqoqo

Bahlahlobuwa ba kgotsofaditse dinehelano tsa bona tsa meqoqoq, le ha ho le jwalo kgaello ya tlotlontswe e nte e bonala.

KAROLO YA B- Ditema tsa kgokahano

Nehelano ya ditema ha e ntle haholo ho bahlahlobuwa ba entseng kgetho e nepahetseng . Ba sebeditseng hantle haholo ke ba kgethileng piusano le puo. Kgaello e bonahala e le matla ho ditema tsa kgokahano tse jwalo ka IMAILI, tekolokakaretso le atikele.

SECTION 2: Comment on candidates' performance in individual questions (It is expected that a comment will be provided for each question).

QUESTION 1

(a) General comment on the performance of learners in the specific questions.

Was the questions well answered or poorly answered?

MEQOQO:

1.1 Ka se ke ka bo hlotha bosuing boo!

Ke bahlahlobuwa ba ka bang 30% ba arabileng moqoqo ona, bongata ba bona ba arabile hantle haholo.

1.2Ruri moahisane ke motho wa bohlokwa.

Bahlahlobua ba ka bang 50% ba arabileng moqoqo ona, Moqoqo ona o arabuwe hantle haholo hofeta meqoqo yohle. Bahlahlobuwa ba sebeditse hantle haholo.

1.3Ke ne ke re ke a bapala kgatehe ke ikenya tsietsing.

Ke bahlahlobua ba ka bang 15% ba arabileng moqoqo ona, le ona bahlahlobuwa ba o arabile hantle haholo.

1.4 Na leano la mmuso la ho phatlalatsa diphetho tsa ditlhahlobo tsa materiki dikgokahanong tsa setjhaba le thunthetsa ditokelo tsa tsa baithuti?

Ona ke moqoqo wa kgang, mohlahlobuwa o kgetha lehlakore le le leng la taba a

le tshehetse. Ke 1% ya bahlahlobuwa e kgethileng moqoqo ona. Ba arabile hantle ba kgethileng sehlooho se na le ha ba se bangata.

1.5 Tjhelete ya dithuso ya SASSA e fuwang batho ba sa sebetseng e ka fokotsa hape e ka eketsa mathata setjhabeng.

Se na ke sehlooho se sa tshehetseng lehlakore, mohlahlobuwa o lebeletswe ho tshehetsa mahlakore a mabedi a taba ka ho lekalekana. Sehlooho se na se kgethuwe ke 1% ya bahlahlobuwa, ba arabile ka tsela e kgotsofatsang.

1.6 DITSHWANTSHO.

Bahlahlobuwa ba fuwe monyetla wa ditshwantsho tse tharo tseo ba kgethang se le seng ho tsona. 2% e kgethile setshwantsho ba bang ba qoqile hantle le ha ba bang ba hlotswe ke ho iqapela sehlooho ho tswa mohopolong wa sehlooho o qholotswang ke setshwantsho.

DITEMA TSA KGOKAHANO

2.1 LENGOLO LA SEMMUSO.

Bahlahlobuwa ba ka etsang 80% ba kgethile lengolo lena ba ngolla Mosuwehlooho wa sekolo ba kopa hore dithuto tsa tlatsetso di se tswe bosiu. Boholo bongotse ka nepo le ha bahlotswe ke ho utlwisisa hantle seo ba neng ba tshwanela ho ngola ka sona. Ho ntse ho bonahala bofokodi ba ho se tsebe diaterese tse nepahetseng, haholo aterese ya lapeng. Ba kopanya aterese ya lapeng le ya P.O. BOX

2.2 PUO

Tema ena e ngotswe ke bahlahlobuwa ba ka etsang 30%. Ke e nngwe ya ditema tse kgethuweng haholo ke bahlahlobuwa. Boholo ba bahlahlobuwa ba tseba makgetha a tema ena.

2.3 ATEKELE E YANG KORANTENG

Bahlahlobuwa ba ka bang 5% ba ngotse atikele. Bongata ba bona ba na le kgaello ya sebopeloh, ba e ngola jwalo ka moqoqo.

2.4 PUISANO

Tema ena e ngotswe ke bahlahlobuwa ba ka etsang 40%. Ke e nngwe ya ditema tse kgethuweng haholo ke bahlahlobuwa. Boholo ba bona ba tseba makgetha a tema ena ya puisano.

2.5 IMEILI

Tema ena e ngotswe ke bahlahlobuwa ba etsang 2% feela, ho bona moo kaofela ba hlotswe ke sebopeloh sat ema empa dikahare ke tse nepahetseng.

2.6 TEKOLOKAKARETISO

Bahlahlobuwa ba ka bang 2% ba ngotse tekolokakaretso, bongata ba bona bahlotswe ke mofuta ona wa tema ba e ngotse jwalo ka moqoqo.

(b) Why was some questions poorly answered? Also provide specific examples, indicate common errors committed by learners in this question, and any misconceptions.

KAROLO YA - MEQOQO

1.1 Ka se ke ka bohlotha bosiuung boo!

Bbahlahlobuwa ba bile le bokgoni ba ho araba moqoqo ona ka tshwanelo. Ba bang ba ngotse meqoqo e me telele haholo e fetang maqephe a mahlano, ba timellwe ke seo ba neng ba ngola ka sona . Ba qella ba lahla moelo wa sehlooho.

1.2. Ruri moahisane ke motho wa bohlokwa.

Bahlahlobuwa ba kgonang ho fihlella matshwao a babatsehang moqoqong ona ke ba omelang ditaba kapa ba buang ka bona le tseo ba di etsetsang moahisane.

1.3Ke ne ke re ke a papala athe ke ikenya tsietsing.

Se na sehlooho se nkuwe ke bahlahlobuwa ba utlwisang mantse ana – ho ikenya tsietsing. Ba bang bapheta pale feela e sa hlahising tsietsi eo ba ikenyang ho yona.

1.4Na leano la mmuso la ho phatlalatsa diphetho tsa ditlahlobo tsa materiki dikgokahanong tsa setjhaba le thunthetsa ditokelo tsa baithuti.

E na ke tema yak gang, ho kgethwa lehlakore le le leng, ho ntse ho le teng methwaela e tshehedseng mahlakore ka bobedi.

1.5Tjhelete ya SASSA e fuwang batho bas a sebetseng e ka fokotsa hape e ka eketsa mathata setjhabeng.

Kgaello e bonahetse mona e bile ho se tshehetse mahlakore a mabedi ho ya ka taelo ya mofuta ona wa moqoqo.

1.6 Ditshwantsho.

Bahlahlobuwa ba ntse ba utlwisisa ho nka mofuta wa moqoqo, ho hlokeha feela ho re ba ikwetlise ka ho iketsesa dihlooho tse sa tlo ba kgina.

KAROLO YA A – DITEMA TSA KGOKAHANANO

2.1 Lengolo la semmuso

Bahlahlobuwa ba bile le bohlotsa mona ke ba sa utlwisang mantse a hlahellang potsong - dithuto tsa tlatsetso tse tswang bosiu. Bahlahlobuwa ba nahana hore ke diphetho tsa dihlahlobo tsa mafelong a selemo ba re di se ke tsa ntshuwa bosiu. Bothata ba diaterese e ntse e le mathata. Bahlahlobuwa ba kopanya diaterese tse pedi e leng , ya se le hae le ya poso mohlala:

2467 Leteba street
P.O. BOX 150
Maseru
4000

2.2 Puo

Bahlahlobuwa bas a fumanang matshwao a matle ke ba sa utlwisang taelo ya hore ba etse puo mabapi le e nng.

2.3 Atikile e yang koranteng

Bahlahlobuwa ba sa fumanang kgato e ntle mona ke bas a tsebang sebopelo sa Atikile, bas a ngolang dihlooho tse hohelang, mabitso le sebaka sa bangodi le nehelano e seng mokgwa wa phiramite

2.4 Puisano

Bahlahlobuwa sa fumanang kgato e ntle mona ke bas a utlwisang potso hantle, ba bang ha ba ngole mabitso a dibui, ba re NNA – WENA. Ba bang ha ba ngole selelekela pele ba qala puisano.

2.5 IMEILI

Bahlahlobuwa ba na le bothata ba sebopelo, ba e ngola jwalo ka lengolo la semmuso kapa moqoqo.

2.6 Tekolokakaretso

Ho bonahetse phephetso ya kgaello ya sebopelo; sehlooho, sebaka sa mongodi, nako, mohla, jj. Ha ba a sekaseka bottle le bobele ba sebaka seo sa serapa sa diphoofolo.

(c) Provide suggestions for improvement in relation to Teaching and Learning MEQOQO:

- Baithuti ba tshwanela ho rutwa mefuta yohle ya meqoqo
- Mongolo o nepahetseng wa Sesotho le mopeleto di kwetliswe haholo
- Phapang pakeng tsa meqoqo wa kgang le o sa tshehetseng lehlakore e rutwe
- Baithuti ba rutwe ho manolla sehlooho ho hlokomela ntlhakgolo ya meqoqo
- Bakwetliswe haholo ka ditaelo tseo ba lokelang ho di ela hloko dipotsong
- Bakgothalletswe ho bala masedinyana, ho boha le ho mamela ditaba
- Ho etswe puo ya molomo le dipuisano ka nako tsohle ho kgutlisa boitshepo ba Basotho ba ho bua Sesotho se nepahetseng.

DITEMA TSA KGOKAHANO:

- Baithuti ba rutwe ka ho phethahala ditema tsohle tsa kgokahano
- Ho hatellwe dibopelo tsa ditema ka ho fapana
- Diatikile le diraporoto di rutwe ka ho phethahala
- Sebopelo sa puo se nne se rutwe haholo e le ditlhakiso ho lokisa mongolo
- Baithuti ba kgothalletswe ho sebedisa rejistera e nepahetseng ka nako yohle ho qoba puo e hlohlontshang ditsebe.

(d) Describe any other specific observations relating to responses of learners and comments that are useful to teachers, subject advisors, teacher development etc.

- Pampiri ena ya boraro e se ke ya nkelwa fatshe, ke yona e jereng matshwao a mangata a 100 ha e bapiswa le tse ding dipampiri
- Sebopelo le melawana ya puo di nne di rutwe haholo hobane ntle le tsebo eo mongolo le mopeleto ha di nepahale
- Baithuti ba phela tikolohong e nang le kgahlamelo ya dipuo le meetlo e meng, ka hoo ho hlophisana ka puo e hlophisitsweng ho ka ba molemo
- Bahlahlobi ba kotjwa ho etsa boitjhoriso ba dipampiri tsohle tsa Sesotho nako le nako, ho bonahetse kgaello e itseng ya tsebo.
- Ho ketekwa ha matsatsi a nang le botjhaba jwalo ka letsatsi la Morena Moshoeshoe ho ka tsoselletsa lerato la Sesotho le Basotho ho Basotho.

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KEREITI YA 12

SESOTHO PUO YA LAPENG (HL)

PAMPIRI YA BORARO (P3)

PUDUNGWANA 2022

MATSHWAO: 100

NAKO: Dihora tse 3

Pampiri ena e na le maqephe a 5.

Difuperweng tsa pampiri ena di se sebediswe ntle ho tumello

Phetla
Source: www.mycourses.co.za

DITAELO LE DIKELETSO HO MOHLAHLUWA

1. Pampiri ena e arotswe ka DIKAROLO TSE PEDI:
KAROLO YA A: Moqoqo (50)
KAROLO YA B: Ditema tsa Kgokahano (2 x 25) (50)
2. Araba potso E LE NNGWE KAROLONG YA A le dipotso TSE PEDI KAROLONG YA B.
3. Araba dipotso TSOHLE ka puo eo o lekanyetswang ka yona.
4. Qala karolo KA NNGWE leqepheng LE LETJHA.
5. Etsa moralo wa tema e nngwe le e nngwe (ka ho etsa mmapa wa monahano/daekramo/tjhate e bontshang tatelano ya mehopolo kapa lenane la dintlha tseo o tlang ho ngola ka tsona). Ha o qetile ho ngola tema ya hao, e bale hape ho hlaola diphoso. Meralo e hlahiswe QALONG ya tema ka nngwe.
6. Meralo yohle e totobatswe ka tshwanelo hore ke meralo. O eletswe hore o sehe mola ho habahanya meralo, mme o se sehe mola ho habahanya moqoqo kapa tema ya ho qetela e tlang ho tshwauwa.
7. O eletswe ho sebedisa nako ka mokgwa ona:
KAROLO YA A: Metsotso e 100
KAROLO YA B: Metsotso e 80 (2 x 40)
8. Nomora dikarabo tsa hao jwalo ka ha dipotso di nomorilwe pampiring ya dipotso.
9. Sehlooho se se ke sa balellwa e le karolo ya palo ya mantswa.
10. Ngola ka mongolo o makgethe, mme o balehang.

KAROLO YA A: MOQOQO

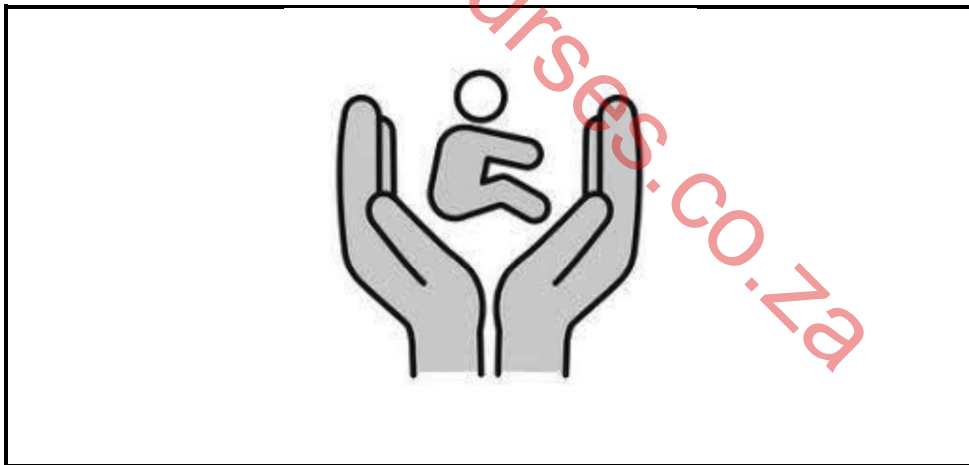
POTSO YA 1

Kgetha sehlooho kapa setshwantsho SE LE SENG ebe o ngola moqoqo wa bolelele ba mantswe a 400 ho isa ho a 450 (dikahare feela). Se lebale ho etsa moralo, o boele o lekole tema ya hao botjha ka ho e hlaola diphoso.

- 1.1 Ka se ke ka bo hlotha bosiang boo! [50]
- 1.2 Ruri moahisane ke motho wa bohlokwa. [50]
- 1.3 Ke ne ke re ke a bapala athe ke ikenya tsietsing. [50]
- 1.4 Na leano la mmuso la ho phatlalatsa dipheho tsa ditlahlobo tsa materiki dikgokahanong tsa setjhaba le thunthetsa ditokelo tsa baithuti? [50]
- 1.5 Tjhelete ya dithuso ya SASSA e fuwang batho ba sa sebetseng e ka fokotsa hape e ka eketsa mathata setjhabeng. [50]

Boha ditshwantsho tse latelang. Ebang o kgetha setshwantsho, ngola moqoqo o thehilweng hodima mohopolo o qholotswang ke sona maikutlong a hao o be o iqapele sehlooho. Se lebale ho etsa moralo, o boele o lekole tema ya hao botjha ka ho e hlaola diphoso.

1.6

[Setshwantsho sena se nkuwe ho tswa ho www.vectorstock.com]

[50]

1.7

[Setshwantsho sena se nkuwe ho tswa ho www.ewn.co.za

[50]

1.8

[Setshwantsho sena se nkuwe ho tswa ho www.sowetanlive.co.za/news

[50]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A: 50

KAROLO YA B: DITEMA TSA KGOKAHANO

POTSO YA 2

Kgetha mme o ngole ditema TSE PEDI tsa bolelele ba mantswe a 180 ho isa ho a 200 (dikahare feela) temeng ka nngwe. Se lebale ho etsa moralo, o boele o lekole tema ya hao botjha ka ho e hlaola diphoso.

2.1 LENGOLO LA SEMMUSO

Ngolla mosuwelhoohe wa sekolo sa heno lengolo o mo kope hore dithuto tsa tlatssetso di se tswe bosiu.

[25]

2.2 PUO

Motswala wa hao o atlehile ho fumana lengolo la thuto setsheng sa thuto e phahameng mme wena o kgethuwe ho fana ka puo moketeng wa hae wa dikapeso. Ngola puo eo.

[25]

2.3 ATIKELE E YANG KORANTENG

Ngola atikele e yang koranteng moo o hlahisang ngongoreho ya hao mabapi le borakgwebo ba rekisetsang baahi dijo tse seng di tlotswe ke nako.

[25]

2.4 PUISANO

Ngola puisano e pakeng tsa moletsaphala le sebakadi se ipelaetsang ka ho fuwa kotlo e itseng papading ya sona.

[25]

2.5 IMEILI

Ngolla mokgatlo wa dithuso tsa ditjhelete tsa baithuti ba kojwana di mahetleng mme o batlisisa ka kopo eo esale o e etsa ya ho fumantshwa basari.

[25]

2.6 TEKOLOKAKARETSO

O ne o etetse serapeng sa diphoofolo tse hlaha. Ngola Tekolokakaretso ka sebaka seo.

[25]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B: 50
MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA: 100

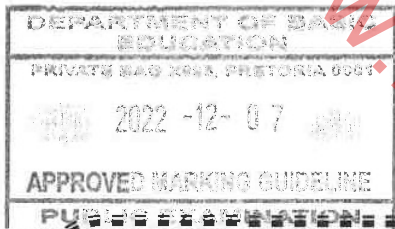
www.mycourses.co.za

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KEREITI YA 12

SESOTHO PUO YA LAPENG (HL)

PAMPIRI YA BORARO (P3)

PUDUNGWANA 2022

TATAISO YA HO TSHWAYA

MATSHWAO: 100

APPROVED

DBE: E.M SKOSANA

UMALUSI: DR M MATSABISA

UMALUSI: MP THITO

DATE: 07 DECEMBER 2022

DATE: 07 DECEMBER 2022

DATE: 07 DECEMBER 2022

Tataiso ena ya ho tshwaya e na le maqephe a 10.

KAROLO YA A: MOQOQO

Dintlha tsa tataiso tsa meqoqo

1.1 **Ka se ke ka bo hlotha bosiuung boo!**

Mofuteng ona wa meqoqo, mohlalobuwa o nahanisisa ntlha e itseng mme a nehelane ka maikutlo a hae.

Dikahare tse ka lebellwang e ka ba tsena tse latelang:

- Mohlalobuwa a qoqe mme a bontshe diketsahalo tse neng di etsahala bosiuung boo, tse entseng hore a se ke a bo hlotha.

[50]

1.2 **Ruri moahisane ke motho wa bohlokwa.**

Moqoqong ona mohlalobuwa o lokela ho re hlalose tsa seabo sa moahisane maemong a matle a phedisano.

Dikahare tse ka lebellwang e ka ba tsena tse latelang:

- Mohlalobuwa a qoqe ka kamoo moahisane a bang le thuso kateng maemong afe kapa afe a bophelo.

[50]

1.3 **Ke ne ke re ke a bapala athe ke ikenya tsietsing.**

Moqoqong ona mohlalobuwa o lebelletswe ho re qoqela ka ho hlaka mme a bolele se ileng sa mo etsahalla ha a tla iphumana a le tsietsing ka lebaka la ho bapala.

Dikahare tse ka lebellwang e ka ba tsena tse latelang:

- Mohlalobuwa a qolle ketsahalo e le nngwe e ileng ya mo etsahalla;
- Mohlalobuwa a ka bua ka kamoo sena se ileng sa mo kenya tsietsing kateng, o phonyohile jwang le hore o ithutile eng ka ketsahalo eo.

[50]

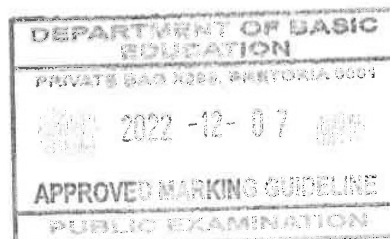
1.4 **Na leano la mmuso la ho phatlalatsa diphetho tsa ditlhahlobo tsa materiki dikgokahanong tsa setjhaba le thunthetsa ditokelo tsa baithuti?**

Moqoqong ona mohlalobuwa o kgetha lehlakore la hae mme a le tshehetse ka dintlha tse utlwahalang.

Dikahare tse ka lebellwang e ka ba tsena tse latelang:

- Mohlalobuwa a qoqe ka bohlokwa ba ho phatlalatsa sephetho sa ditlhahlobo tsa materiki dikgokahanong tsa setjhaba.
- Ya hananang le sehlooho sena a qoqe kamoo ho phatlalatsa sephetho sa materiki dikgokahanong e leng ketso e thunthetsang ditokelo tsa baithuti kateng.

[50]

- 1.5 **Tjhelete ya dithuso ya SASSA e fuwang batho ba sa sebetseng e ka fokotsa hape e ka eketsa mathata setjhabeng.**
Moqoqong ona mohlalobuwa o hlahisa mahlakore a mabedi a taba mme o a tshehetsa ka dintlha tse lekanang.

Dikahare tse ka lebellwang e ka ba tsena tse latelang:

- Mohlahlobuwa a qoqe ka melemo ya tjhelete ya dithuso tse fumanwang ke batho ba sa sebetseng.
- A boele a hlahise hape lehlakore le lebe la ho amohela tshehetso ena ya dithuso ke batho ba sa sebetseng.
- Mohlahlobuwa a hlahise ntlhakemo ya hae mabapi le tjhelete ya dithuso e fumanwang ke batho ba sa sebetseng.

[50]

- 1.6 - 1.8 **Setshwantsho sa 1.6, 1.7 le sa 1.8**

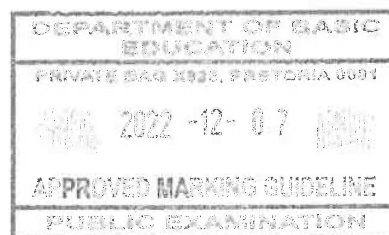
Moqoqong ona mohlalobuwa o boha setshwantsho mme o iqapela sehlooho ka mohopolo wa sehlooho o qholotswang maikutlong a hae.

Dikahare tse ka lebellwang e ka ba tsena tse latelang:

- Moqoqo ona o ka ngolwa ho tswa lehlakoreng lefe kapa lefe, ho latela moelelo oo mohlalobuwa a o fumanang ka setshwantsho.

[50]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A: 50

KAROLO YA A: MOQOQO

Ditaelo ho motshwai:

- Mohlahlobuwa o lokela ho ngola ka sehlooho se le SENG FEELA karolong ya A, mme a ngole ka dihlooho tse PEDI karolong ya B.
- Karolo ka nngwe e na le ruburiki ya yona.
- Sebedisa diruburiki tseo o di fuweng bakeng sa ho tshwaya tema ka nngwe.
- Mohlahlobuwa a etse moralo bakeng sa tema ya hae.
- Ha mohlahlobuwa a **tswile lekoteng** moqoqong, etsa tsena tse latelang:
 - Mohlahlobuwa a abelwe matshwao bakeng sa dikahare ho fella kगतong ya pele feela boemong bo tlase.
 - Mohlahlobuwa a abelwe matshwao bakeng sa tshebediso ya puo ho fella kगतong ya pele feela boemong bo tlase.
 - Mohlahlobuwa a abelwe matshwao bakeng sa sebopeho ho fella kगतong ya pele feela.
 - Mohlahlobuwa a etse moralo bakeng sa tema ya hae: Motshwai a lekole dintlha (mehopolo ya sehlooho le e e tshehetsang) ho bona kamoo e lebisang tlhahisong ya diratswana le tema yohle kateng.

Tataiso bakeng sa ho tshwaya moqoqo:

Sehella lentswe kapa polelo e fosahetseng mola, o be o bontshe mofuta wa phoso hodima lentswe/polelo ka ho sebedisa matshwao ana a latelang:

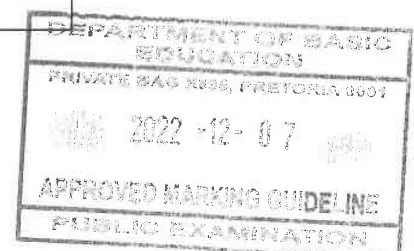
/	bakeng sa ho arola mantswe a ngotsweng a kopantswe empa a lokela ho arolwa;
—, +	bakeng sa ho kopanya mantswe a arohantsweng empa a ngolwa a kopane;
mn	bakeng sa mongolo (<i>orthography</i>) o fosahetseng;
mp	bakeng sa mopeleto o fosahetseng;
mt	bakeng sa tshebediso ya matshwao a puo a fosahetseng;
p	bakeng sa puo e sa sebediswang ka nepo kapa ka tshwanelo/tlwaelo;
^	bakeng sa lentswe kapa karolwana ya lentswe e siilweng dipakeng tsa mantswe;
//	bakeng sa ho arola diratswana;
←	bakeng sa ha mohlahlobuwa a qadile polelo hara mola;
↑↓	bakeng sa ha mohlahlobuwa a fetoletse dintlha tsa hae a qadile ka eo a lokelang ho getella ka yona.

ELA TLHOKO:

- Sebedisa ruburiki ena e latelang ka nako tsohle ha o lekanyetsa meqoqo.
- Matshwao a 0–50 a arotswe ho ya ka dikgato tse 5 tsa ditlhaloso tsa phihlelo.
- Lekgetheng la Dikahare, Puo le Setaele, tlhaloso e nngwe le e nngwe ya phihlelo e arotswe habedi ho hlalisa boemo bo hodimo le boemo bo tlase; boemo bo bong le bo bong bo na le tlhaloso ya bona.
- Lekgetha la Sebopeho lona ha le a arolwa ka bokgoni bo nang le boemo bo hodimo le bo tlase.

SENOTLOLO SA HO TSHWAYA:

Makgetha a tekanyetso	Matshwao	Senotlolo
Dikahare le Moralo	30	DM =
Puo le Setaele le Tokiso ya diphoso	15	PST =
Sebopeho	05	Seb =
Matshwao ohle	50	

Difuperweng tsa tataiso ena ya ho tshwaya di se sebediswe ntle ho tumello

Source: www.mycourses.co.za

KAROLO YA A: RUBURIKI YA HO LEKANYETSA MOQOQO – (MATSHWAO A 50) SESOTHO PUO YA LAPENG (HL) – SLKT

Makgetha a ho lekanyetsa	Phihlelo e babatseheng	Phihlelo e supang bokgoni	Phihlelo e mahareng	Phihlelo ya motheo feela	Phihlelo e haellang
DIKAHARE LE MORALO Nehelano ya sehlooho; tlhophiso ya mehopollo le dinthla, kelohloko ya baamohedi ba ditaba, maltemisetso le maemo	28–30 -nehelano e bonitshang kutlwisiso e babatseheng ya sehlooho, e supang bokgoni bo ikgethang; -mehopollo e bonitsha boqheteke, e phephetsa monahano, mme ke e sutisiteng -o hliphisitse ka tsela e ikgethang/babatseheng, mme e momahane ka tshwanelo ho kenyelletswa seletlela, mmele le qetelo	22–24 -nehelano e ralethileng hanthe haholo -mehopollo e tsamaellane le sehlooho ka bofalo, e a kgahlisa, mme e na le bopaki ba mehopollo e sutisiteng -o hliphisitse hanthe haholo, mme o momahane ka tshwanelo ho kenyelletswa seletlela, mmele le qetelo	16–18 - nehelano ke e kgotsotatsang ditlhoheho; - mehopollo e momahane ka tsela e kgotsotatsang le e kgoditsang; -o hliphisitse ka tsela e utlwisisehang mme o momahane ka tshwanelo ho kenyelletswa seletlela, mmele le qetelo	10–12 -nehelano e momahane mona le mane; mehopollo ke e seng ya boiqapelo, mme e sa hiakang; -ho na le bopaki bo seng bokae ba tlhophiso le momahano ya nehelano	4–6 -nehelano e tswile lekoteng hoahang; -mehopollo ke e sa tsepamang e dubakanehang; -ha e utlwahale, mme dinthla di a phephetsa; -ha e a hliphiswa ka tshwanelo le momahano ha e yo.
MATSHWAO A: 30	25–27 - mosebetsi o tswileng matsotso leha o haeliwa ke dinthla tse ikgethang tsa moqoqo o babatseheng; - mehopollo ke e sutisiteng mme e bonitsha boqheteke; - o hliphisitse hanthe haholo ka tsela e ikgethang, mme o momahane ka tshwanelo ho kenyelletswa seletlela, mmele le qetelo.	19–21 - Nehelano e radiiweng hanthe; - mehopollo ke e loketseng mme ke e thahaselisang - o hliphisitse hanthe ka tsela e bonitshang bokgoni, mme o momahane ka tshwanelo ho kenyelletswa seletlela, mmele le qetelo.	13–15 -nehelano e a kgotsotatsa leha e sa hiaka mona le mane -mehopollo e momahane le ho kgodisa ka tsela e mahareng -ho na le tlhophiso le momahano e iseng ho kenyelletswa seletlela, mmele le qetelo	7–9 -nehelano bohloko e tswile lekoteng -mehopollo ha e a momahana ka tshwanelo, mme e a lahlehisa -nehelano e na le bopaki bo fokolang haholo ba tlhophiso le momahano	0–3 -boiteko ha bo yo ba ho arabela sehlooho -mehopollo e tswile lekoteng ka ho phephetsa, ha e a nepahlala -nehelano ha e a tsepama sehloohong, mme e dubakane
MATSHWAO A: 30	14–15 -sehalo, rejiseta, setaele le tlontontswa di loketse sepheo ka tsela e babatseheng, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo; - tshbediso ya puo e a ikgetha, mme e bonitsha boitshupo ka tsela e isetehang - o sebeditsa sehlo se sefutho, se susumetsang puo ka tsela e ikgethang - o batla o hloka diphoso tsa puo le tsa mopeleto; - o radiiwe ka bokgoni ho tsoleheng haholo.	11–12 - sehalo, rejiseta, setaele le tlontontswa di loketse sepheo, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo haholo; - tshbediso ya puo e matla mme ho sebeditsweng sehlo se loketseng ka nako tsohle; - bohloko ba mosebetsi ha bo na diphoso tsa tshbediso ya puo le mopeleto; - o radiiwe ka tsela e mahareng feela	8–9 -sehalo, rejiseta, setaele le tlontontswa di loketse sepheo, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo - tshbediso ya puo ke e loketseng, mme e fetisa moelelo ka tshwanelo - puo ya bonono ke e loketseng, mme e sebeditsweng ka tshwanelo -sehalo se sebeditsweng ka tshwanelo; - o radiiwe ka tsela e mahareng feela	5–6 -sehalo, rejiseta, setaele le tlontontswa ha di a lokela sepheo, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo -puo e sebeditsweng feela ka tsela ya motheo -sehalo mmoho le moelelo o hlalishang ka tema ke tse sa lokelang -ho sebeditsweng tlontontswa ya motheo feela	0–3 -puo e sebeditsweng ha se e utlwisisehang -sehalo, rejiseta, setaele le tlontontswa ha di a lokela baamohedi ba ditaba, sepheo le maemo -tshbediso ya tlontontswa e haellang haholo hoo nehelano e sa utlwisiseheng
MATSHWAO A: 15	13 - tshbediso ya puo ke e matla mme e loketseng maemo - o batla o hloka diphoso tsa puo le tsa mopeleto; - o radiiwe ka bokgoni bo tsoleheng.	10 - tshbediso ya puo ke e nepahetseng, mme e susumetsang sehlo sa tema - sehalo ke se matla mme ke se loketseng; - ho na le diphoso tse seng kae tsa puo le tsa mopeleto; - o radiiwe hanthe.	7 - tshbediso ya puo ke e kgotsotatsang leha ho na le ho se tsamaellane mona le mane - ka kakaretso sehlo ke se loketseng leha puo ya bonono e le e haellang	4 - puo ke ya motheo feela, mme e sebeditsweng ka tsela e haellang - popetho ya dipolelo ke e tshwanang e se nang motswako - tlontontswa e haella haholo feela	
MATSHWAO A: 5	5 -kgodiso ya sehlooho ke e babatseheng -katlolo ya mehopollo ya sehlooho ke e ikgethang -dipolelo le diratswana di bopilwe ka tsela e ikgethang	4 - mehopollo ke e hodiwang sehlooho ka tshwanelo; - momahano e bopiliwang ke e supang bokgoni; - dipolelo le diratswana di bopilwe hanthe haholo	3 - mehopollo ke e loketseng e hodiwang sehlooho ka tsela e mahareng - dipolelo le diratswana di bopilwe hanthe; - moqoqo o ntshe o hlalisha moelelo.	2 - mng ya mehopollo ke e utlwalang - dipolelo le diratswana di na le diphoso - moqoqo o a utlwisiseha leha o le diphoso tse tseeng	0–1 - mehopollo ya bohlokoa e a haella - dipolelo le diratswana tse hlalishang ke tse tsoletsweng - moqoqo ha o na moelelo o lebelletsweng

Difuperweng tsa tataiso ena ya ho tshwaya di se sebeditsweng ntle ho tumello

Phetla

KAROLO YA B: DITEMA TSA KGOKAHANO

POTSO YA 2

2.1 LENGOLO LA SEMMUSO

Sebopeho

- Diaterese di pedi;
- *Aterese ya mongodi* wa lengolo e ngolwa ho tloha mahareng a leqephe ho leba ka letsohong le letona, e nto latelwa *ke letsatsi*, *kgwedi* le *selemo*, feela jwalo ka lengolo la setlwaedi;
- *Aterese ya ya ngollwang* (moamohedi) e ngolwa ka letsohong le letshehadi. Aterese ya moamohedi e etellwe pele ke maemo a tshebetso a ya ngollwang, ebe ho latela aterese ya hae ka botlalo.
- Tlase aterese ho ngolwe tumediso (monghadi, mofumahadi kapa mofumahatsana) ka botlalo, e seng dikgutsufatso (Mong/Mof, Mofts).
- Tlase tumediso ho ngolwa *mola wa sehlooho* – o totobatsang sepheo sa lengolo leo.
- Kamora mola wa sehlooho ho ngolwa seratswana sa selelekela seo e leng ntshetsopele ya ditaba.
- Ho feta mona seratswana se seng le se seng ke se matlafatsang mahlakore a fapaneng a taba eo ho buuwang ka yona. Ho suiwe mola pakeng tsa diratswana.
- Qetelo le yona ke ya puo ya semmuso, mme e ka ngolwa e le 'Ka botshepehi', 'Wa tsena', 'Ka boikokobetso', jj.
- Ya ngolang lengolo o lokela ho saena pele. A nto ngola lebitso la hae ka botlalo ka tlase.

Dikahare tse ka lebellwang e ka ba tsena tse latelang:

- Mohlahlobuwa a kope mosuweloo hore dithuto di se tswa bosiu.
- A totobatse mabaka a kopo eo ya hae, Mhl. batswadi ba a lwana, dinokwane di a ba sokodisa/tlatlapa tseleng ha ba kgutlela lapeng jj.
- A ka boela a fana ka tharollo mabapi le qaka ena, jk. ho kena dithuto mafelong a beke e le ho kwala sekgeo seo.

[25]

2.2 PUO

Sebopeho

- Puo e ka ba polelo kapa polediso ya bohlae, e tla hohela le ho qahamisa ditsebe tsa bamamedi.
- Dintlha di hlophiswe ka boqhetseke hore puo e phalle.
- Dipolelo e be tse kgutshwane, tse kenyeleditseng bonono ho natefisa.
- Puo e be le phallo: ho be le selelekela, mmele wa dintlha tse momahaneng le qetelo e monate.
- Dintlha e be tsa nnete.

Dikahare tse ka lebellwang e ka ba tsena tse latelang:

- Mohlahlobuwa a lebohe ho fuwa sebaka sa ho etsa puo;
- A totobatse sepheo sa ho nehelana ka puo eo, e leng ho thoholetsa motswala wa hae ha a atlehile ho fumana lengolo la thuto setsheng sa thuto e phahameng.

[25]

2.3 ATIKELE E YANG KORANTENG

Ena ke tokomane ya dikgokahano e yang koranteng.

Sebopeho

- Atikele e ba le sehlooho se matla se bileng se hohela mahlo a mmadi;
- Lebitso la moqolotsi wa ditaba le sebaka seo atikele e ngolletsweng teng di ngolwa ka hodima seratswana sa pele;
- E arolwa ka dikholomo tse bopilweng ka diratswana tse kgutshwane;
- Ditaba di hlahiswa ka sebopeho sa phiramiti/fanele.

ELA TLHOKO: Ha mohlalobuwa a sa ngola atikele ka mokgwa wa dikholomo/boloko, a se fuwe kotlo.

Dikahare tse ka lebellwang e ka ba tsena tse latelang:

Mohlalobuwa a hlahise ngongoreho ya hae mabapi le borakgwebo ba rekisetsang baahi dijo tse ilotsweng ke nako ya tsona.

[25]

2.4 PUISANO

Ena ke tema e ngolwang ho hlahisa puisano e teng dipakeng tsa batho ba babedi kapa ho feta.

Sebopeho

- Puisano e ngolwa kamehla e le ho puo ya mmui, empa matshwao a di-a-bulwa-di-a-kwalwa ha a sebediswe. Di ka sebediswa feela ha a qotsitse sebui se itseng.
- Lebitso la sebui le ngolwa ka letsohong le letshehadi la leqephe, le bile le latelwa ke letshwao la kgutlo pedi.
- Polelo e nngwe le e nngwe e lokela ho ba karabelo ya polelo e sa tswa buuwa.
- Sehlooho le puo tse sebediswang di tla itshelleha kamanong ya dibui.

Dikahare tse ka lebellwang e ka ba tsena tse latelang:

Mohlalobuwa a ka ngola ka puisano pakeng tsa moletsaphala le sebapadi se ipelaetsang ka ho fuwa kotlo e itseng papading ya sona.

Ela tlhoko: Ha mohlalobuwa a ngotse Nna: le Wena: a fuwe kotlo sebopehong sa puisano hore a tle a ithute ho ngola ka nepo. Sena se lokela ho lokiswa dikolong kwana.

[25]

2.5 IMEILI

Molaetsa wa imeili ke tsela e ntjha ya moraorao, e kgemang mmoho le thekenoloji e sebediswang kajeno. Molaetsa ona o ngolwa ka dikhomputa le ka diselefounu. Sepheo se seholo sa molaetsa wa imeili ke ho fetisa ditaba ka potlako.

Sebopeho

- Mongodi le mongollwa ba lokela ho ba le diaterese tsa imeili.
- Diaterese tsa batho ba bang ba ka romellwang molaetsa oo, di ba le sebaka sa tsona ka tlasa ya ya romellwang molaetsa. Sebaka seo se hlahiswa ka ditlhaku Cc, mme diaterese tsa imeili tsa batho bao di a hlahella.
- Ho ka boela ha ba le batho ba bang hape ba ka romellwang molaetsa oo empa diaterese tsa diimeile tsa bona di sa hlahelle moo molaetseng, mme sebaka seo se hlahiswa ka ditlhaku Bcc.
- Ka mora sebaka sa diaterese ho ba le sebaka sa ho ngola sehlooho sa molaetsa. Sehlooho sa molaetsa wa imeili se lokela ho ngolwa hantle, se hlake, se utlwisisehe.

Difuperweng tsa tataiso ena ya ho tshwaya di se sebediswe ntle ho tumello

- Ka tlasa sehlooho ho latela sebaka sa ho ngola molaetsa.
- Ditumediso e be tse kgutshwane kaha ho bolokwa nako.
- Qetelo e be ya semmuso, 'Ka botshepehi', 'Wa hao ka boikokobetso', jj.

Dikahare tse ka lebellwang e ka ba tsena tse latelang:

- Mohlahlobuwa a ngole ka sepheo sa imeili e leng ho batlisisa ka kopo eo esale a e etsa ya ho fumantshwa basari.

[25]

2.6

TEKOLOKAKARETSO

Ke mofuta wa tema o kang kgutsufatso mme o hlahisa maikutlo a akaretsang a motho ka sebaka se itseng.

Sebopeho

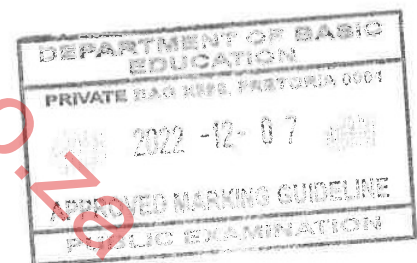
- Sebopeho sa tekolokakaretso se tla nka sebopeho sa moqoqo;
- Se lokela hore se be le selelekela, mmele le qetelo.

Dikahare tse ka lebellwang e ka ba tsena tse latelang:

- Mohlahlobuwa a fane ka kgutsufatso ya serapa sa diphoofole mme a sebedise maemedi a motho wa pele kapa a mmui.
- Mohlahlobuwa a hlahise mahlakore a matle le a mabe ka sebaka seo.
- Pheletsong a hlahise maikutlo a ahlolang hodima seo a ngolang ka sona mme le ditshisinyo di ka kenyelletswa.

[25]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B: 50
MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA: 100

KAROLO YA B: DITEMA TSA KGOKAHANANO**Ditaelo ho motshwai:**

- Mohlahlobuwa o lokela ho ngola DITEMA TSE PEDI feela karolong ya B.
- Karolo ya B e na le ruburiki ya yona.
- Sebedisa ruburiki eo o e fuweng bakeng sa ho tshwaya tema ka nngwe.
- Mohlahlobuwa a etse moralo bakeng sa tema ya hae.
- Ha mohlahlobuwa a **tswile lekoteng** nehelanong etsa tsena tse latelang:
 - Mohlahlobuwa a Abelwe matshwao bakeng sa dikahare ho fella kगतong ya pele feela.
 - Mohlahlobuwa a Abelwe matshwao bakeng sa tshebediso ya puo ho fella kगतong ya pele feela.
 - Mohlahlobuwa a Abelwe matshwao bakeng sa sebopeho ho fella kगतong ya pele feela.
 - Mohlahlobuwa a etse moralo bakeng sa tema ya hae: Motshwai a lekole dintlha (mehopolo ya sehlooho le e e tshehetsang) ho bona kamoo e lebisang tlhahisong ya diratswana le tema yohle kateng.

Tataiso bakeng sa ho tshwaya ditema tsa kgokahanano:

Sehella lentswe kapa polelo e fosahetseng mola, o be o bontshe mofuta wa phoso hodima lentswe/polelo ka ho sebedisa matshwao ana a latelang:

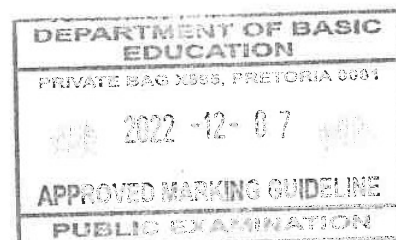
/	bakeng sa ho arola mantswe a ngotsweng a kopantswe empa a lokela ho arolwa;
—, +	bakeng sa ho kopanya mantswe a arohantsweng empa a ngolwa a kopane;
mn	bakeng sa mongolo (<i>orthography</i>) o fosahetseng;
mp	bakeng sa mopeleto o fosahetseng;
mt	bakeng sa tshebediso ya matshwao a puo a fosahetseng;
p	bakeng sa puo e sa sebediswang ka nepo kapa ka tshwanelo/tlwaelo;
^	bakeng sa lentswe kapa karolwana ya lentswe e siilweng dipakeng tsa mantswe;
//	bakeng sa ho arola diratswana;
←	bakeng sa ha mohlahlobuwa a qadile polelo hara mola;
↑↓	bakeng sa ha mohlahlobuwa a fetoletse dintlha tsa hae a qadile ka eo a lokelang ho getella ka yona.

ELA HLOKO:

- Sebedisa ruburiki ena e latelang ka nako tsohle ha o lekanyetsa ditema tsa kgokahanano.
- Matshwao a 0–25 a arotswe ho ya ka dikgato tse 5 tsa ditlhaloso tsa phihlelo.

SENOTLOLO SA HO TSHWAYA:

Makgetha a Tekanyetso	Matshwao	Senotlolo
Dikahare, Moralo le Sebopeho	15	DMS =
Puo, Setaele le Tokiso ya diphoso	10	PST =
Matshwao ohle	25	

RUBURIKI YA HO LEKANYETSA TEMA YA KGOKAHANO – SESOTHO PUO YA LAPENG [MATSHWAO A 25]

Makgetha a ho lekanyetsa	Phihlelo e babatsehlang	Phihlelo e supang bokgoni	Phihlelo e mahareng	Phihlelo ya motheo feela	Phihlelo e haellang
DIKAHARE, MORALO LE SEBOPEHO (Nehelano le mehopolo) Ho rala, ho hlophisa mehopolo Kelohlolo ya maikemisetsō, baamohedi ba ditaba le matshwao/makgetha a tema le maemo	13–15 -Nehelano e babatsehlang ya sehlooho e supang bokgoni bo ikgethang -Mehopolo e matla, e suitsiseng -Tsebo e batsi ya makgetha a mofuta ona wa tema -Nehelano ha e kgere e tsepame sehloohong -Mehopolo le dikahare ke tse momahaneng, tse hlalositsweng ka botebo, mme dinthla di tshhetsa sehlooho -Sebopeho ke se loketseng se nang le diphoso tse itseng	10–12 -Nehelano e ntle haholo e bontshang tsebo e ntle ya makgetha a mofuta ona wa tema -Nehelano ha e kgere e tsepame sehloohong -Mehopolo le dikahare ke tse momahaneng, tse hlalositsweng ka botebo, mme dinthla di tshhetsa sehlooho -Sebopeho ke se loketseng se nang le diphoso tse itseng	7–9 -Nehelano e lekaneng e bontshang tsebo ya makgetha a mofuta ona wa tema -Nehelano e na le tsepamo e itseng feela sehloohong mme ho na le ho kgere ho itseng -Mehopolo le dikahare di na le momahano e amohelang -Ke dinthla tse itseng feela tse tshhetsang sehlooho -Ka kakaretso sebopeho ke se loketseng empa se nang le diphoso tse mmalwa	4–6 -Nehelano ya motheo e bontshang tsebo ya makgetha a itseng feela a mofuta ona wa tema -Nehelano ha e a tsepama sehloohong ka ho phethahala mme e a kgere -Mehopolo le dikahare ha se kamelha di momahaneng -Sehlooho se tshhetswa ke dinthla tse itseng feela -Sebopeho se fofo bohlotso bo boholo	0–3 -Nehelano e totobatsa kgaello ya tsebo ya makgetha a mofuta ona wa tema -Moelelo o nyotobetswa ke ho kgere ho hoholo -Mehopolo le dikahare ha di na momahano -Ke dinthla tse mmalwa haholo tse tshhetsang sehlooho -Ha ho na boiteko bo entsweng ho sebedisa sebopeho se nepahetseng
MATSHWAO A: 15	9–10 -Sehalo, rejistara, setaele le tlolontswe di loketse maikemisetsō, baamohedi ba ditaba le maemo ka tsela e babatsehlang -Tshebediso ya puo e nepahetse ebile e bopهيلe hantle haholo -Nehelano ha e na diphoso	7–8 -Sehalo, rejistara, setaele le tlolontswe di loketse maikemisetsō, baamohedi ba ditaba le maemo hantle -Ka kakaretso tshebediso ya puo ke e nepahetseng e bileng e bopهيلe hantle -Tshebediso ya tlolontswe e ntle haholo -Nehelano boholo ha e na diphoso	5–6 -Sehalo, rejistara, setaele le tlolontswe di loketse maikemisetsō, baamohedi ba ditaba le maemo -Nehelano e na le diphoso tse itseng tsa tshebediso ya puo -Tshebediso ya tlolontswe ke e lekaneng -Diphoso ha se tse nyotobetsang moelelo	3–4 -Sehalo, rejistara, setaele le tlolontswe di loketse maikemisetsō, baamohedi ba ditaba le maemo hanyane -Tshebediso ya puo e fosahetse ebile e tletse diphoso tse ngata -Tshebediso e seng kae ya tlolontswe -Moelelo o nyotobeditse	0–2 -Sehalo, rejistara, setaele le tlolontswe ha di dumellane le maikemisetsō, baamohedi ba ditaba le maemo -Nehelano e tletse diphoso e dubakane -Tlontswe ha e dumellane le maemo -Moelelo o nyotobeditse haholo
PUO, SETAELE LE TOKISO YA DIPHOSO Sehalo, rejistara, setaele, maikemisetsō, baamohedi ba ditaba le maemo. Tshebediso ya puo, tlwaelo ya tshebediso ya puo, kgetho ya mantswae, matshwao a puo le mopeleto.	9–10 -Sehalo, rejistara, setaele le tlolontswe di loketse maikemisetsō, baamohedi ba ditaba le maemo ka tsela e babatsehlang -Tshebediso ya puo e nepahetse ebile e bopهيلe hantle haholo -Nehelano ha e na diphoso	7–8 -Sehalo, rejistara, setaele le tlolontswe di loketse maikemisetsō, baamohedi ba ditaba le maemo hantle -Ka kakaretso tshebediso ya puo ke e nepahetseng e bileng e bopهيلe hantle -Tshebediso ya tlolontswe e ntle haholo -Nehelano boholo ha e na diphoso	5–6 -Sehalo, rejistara, setaele le tlolontswe di loketse maikemisetsō, baamohedi ba ditaba le maemo -Nehelano e na le diphoso tse itseng tsa tshebediso ya puo -Tshebediso ya tlolontswe ke e lekaneng -Diphoso ha se tse nyotobetsang moelelo	3–4 -Sehalo, rejistara, setaele le tlolontswe di loketse maikemisetsō, baamohedi ba ditaba le maemo hanyane -Tshebediso ya puo e fosahetse ebile e tletse diphoso tse ngata -Tshebediso e seng kae ya tlolontswe -Moelelo o nyotobeditse	0–2 -Sehalo, rejistara, setaele le tlolontswe ha di dumellane le maikemisetsō, baamohedi ba ditaba le maemo -Nehelano e tletse diphoso e dubakane -Tlontswe ha e dumellane le maemo -Moelelo o nyotobeditse haholo
MATSHWAO A: 10					

DEPARTMENT OF BASIC EDUCATION
PRIVATE BAG X895, PRETORIA 0001
2022 -12- 07
APPROVED MARKING GUIDE

Dituperweng tsa tataiso ena ya ho tshwaya di se sebeditswe ntle ho tumello